

**Загальна
характеристика
Конституційного права України.**

10 клас

План

- 1. ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА
КОНСТИТУЦІЙНОГО ПРАВА УКРАЇНИ.**
- 2. КОНСТИТУЦІЙНО-ПРАВОВІ ВІДНОСИНИ.**
- 3. КОНСТИТУЦІЙНО –ПРАВОВІ НОРМИ ТА
ЇХ ОСОБЛИВОСТІ.**
- 4. ХАРАКТЕРИСТИКА КОНСТИТУЦІЇ
УКРАЇНИ.**

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА КОНСТИТУЦІЙНОГО ПРАВА УКРАЇНИ.

Конституційне право

— галузь права, тобто сукупність правових норм, які регулюють суспільні відносини, що забезпечують існування держави: основи конституційного ладу України, статус людини й громадянина, територіальний устрій держави, форми демократії, систему органів державної влади й місцевого самоврядування.

Предмет конституційного права.

1. Сукупність суспільних відносин, що визначають конституційний лад України: унітарний територіальний устрій, республіканську форму правління, демократичний політичний режим, розподіл влади, систему державних органів.
2. Суспільні відносини щодо здійснення влади народом України: відносини, які визначають засади народовладдя, суверенітету народу, форми безпосередньої демократії (вибори, референдум), місцеве самоврядування.
3. Суспільні відносини, що пов'язані зі статусом людини в державі: відносини громадянства, права та обов'язки людини.

Методи конституційно – правового регулювання

№	Назва	Характеристика	Приклади з Конституції України
1	Метод установлення	Закріплює повноваження відповідних суб'єктів.	Ст. 98. «Контроль за використанням коштів Державного бюджету України від імені Верховної Ради України здійснює Рахункова палата»
2	Метод зобов'язання	Зобов'язує суб'єкти визначати свою поведінку відповідно до встановленого припису	Ст. 68. «Кожен зобов'язаний неухильно додержуватися Конституції України та законів України, не посягати на права і свободи, честь і гідність інших людей»
3	Метод дозволяння	Дає можливість відповідному суб'єкту ві діяти за тих чи інших обставин на свій розсуд	Ст. 87. «Верховна Рада України за пропозицією не менш як однієї третини народних депутатів України від її конституційного складу може розглянути питання про відповідальність Кабінету Міністрів України та прийняти резолюцію недовіри КМУ»
4	Метод заборони	Суб'єктам конституційного права забороняються відповідні дії	Ч. 3 ст. 15. «Цензура заборонена» Ч. 6 ст. 17. «На території України забороняється створення і функціонування будь-яких збройних формувань, не передбачених законом» Ст. 74. «Референдум не допускається щодо законопроектів з питань

Джерело конституційного права

- нормативно-правовий акт, який регулює конституційно-правові відносини.

КЛАСИФІКАЦІЯ ДЖЕРЕЛ КОНСТИТУЦІЙНОГО ПРАВА

За сутністю	За юридичною силою	За національною належністю
1. Джерела, що є безпосереднім волевиявленням усього народу України — акти всеукраїнського референдуму (первинні). 2. Джерела, що є волевиявленням держави та органів державної влади (похідні). 3. Джерела, що є волевиявленням територіальних громад та інших суб'єктів місцевого самоврядування.	☐ Конституційні акти (Конституція України, акти всеукраїнського референдуму щодо внесення змін до Конституції України, Конституція Автономної Республіки Крим) ☐ 2. Підзаконні нормативно-правові акти органів державної влади 3. ☐ Акти органів місцевого самоврядування.	☐ 1. Національні джерела — джерела, прийняті на території України відповідними суб'єктами конституційної правотворчості. ☐ 2. Міжнародні джерела — чинні міжнародні договори, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України

2. КОНСТИТУЦІЙНО-ПРАВОВІ ВІДНОСИНИ.

Конституційно-правові відносини

— це суспільні відносини, врегульовані нормами конституційного права України, змістом яких є юридичний зв'язок між його суб'єктами у формі взаємних прав і обов'язків, передбачених відповідною нормою конституційного права.

Особливості конституційно-правових відносин.

1. Мають політичний характер.
2. Конституційно-правовим відносинам властивий особливий суб'єктний склад: народ, держава, Верховна Рада України, Президент України, Кабінет Міністрів України, політичні партії тощо.
3. Об'єктами конституційних відносин є влада, суверенітет і свобода особистості. Це базою для всіх інших відносин у державі.

Конституційно-правові відносини класифікують за такими критеріями:

**за цільовим
призначенням**

за змістом

за часом дії

10 КЛАС

За цільовим призначенням:

Установчі відносини — це, як правило, загальні відносини, які виникають на підставі конституційних принципів, статутних, дефінітивних та інших норм.

Наприклад, відповідно до статті 1 Конституції України, Україна є суверенна і незалежна, демократична, соціальна, правова держава.

За цільовим призначенням:

Правовстановлюючі відносини — це відносини, у яких їх суб'єкти здійснюють свої права та виконують свої обов'язки, встановлені правовою нормою.

Наприклад, відповідно до статті 116 Конституції України, Кабінет Міністрів України забезпечує проведення фінансової, цінової, інвестиційної та податкової політики.

За цільовим призначенням:

Правоохоронні відносини — це відносини, метою яких є охорона приписів правової норми.

Наприклад, відповідно до частини 2 статті 90 Конституції України, Президент України має право достроково припинити повноваження Верховної Ради України, якщо:

- 1) протягом одного місяця у Верховній Раді України не сформовано коаліцію депутатських фракцій відповідно до статті 83 цієї Конституції;
- 2) протягом 60 днів після відставки Кабінету Міністрів України не сформовано персональний склад Кабінету Міністрів України;
- 3) протягом 30 днів однієї чергової сесії пленарні засідання не можуть розпочатися.

За змістом:

Матеріальні правовідносини — це відносини, які складаються в процесі реалізації матеріальних норм конституційного права.

Наприклад, Президент України має право нагороджувати державними нагородами (пункт 25 частина 1 статті 106 Конституції України). Видання указу про нагородження певної особи державною нагородою й буде реалізацією норми матеріального права.

За змістом:

Процесуальні правовідносини виникають під час реалізації процесуальних норм.

Прикладами таких відносин є: відносини щодо формування державних органів, відносини щодо підготовки, розгляду, прийняття та набрання чинності законом.

За часом дії:

Строкові правовідносини — це правовідносини, які обмежені в часі. Сторони цих відносин мають права й обов'язки протягом часу, який визначений Конституцією України.

Наприклад, відповідно до частини 5 статті 76 Конституції України, строк повноважень Верховної Ради України становить п'ять років.

За часом дії:

Безстрокові правовідносини — це правовідносини, період чинності яких не встановлено. Вони обмежені не часом, а настанням певних умов, які визначені нормами права.

***Наприклад,** відносини громадянства не обмежені часом, проте особа в будь-який момент може вийти з громадянства України.*

Суб'єкти конституційно-правових відносин

Суб'єкти конституційно-правових відносин — це учасники правовідносин, які не тільки наділені правами й обов'язками, але й реалізують свої права та виконують обов'язки в конституційно-правових відносинах.

Суб'єкти конституційно-правових відносин

Індивідуальні	Колективні
☒ Особи без громадянства ☐ ☐ ☐ ☐	☒ Народ України ☐
☒ Громадяни України	☒ Територіальні громади ☐
☒ Суддя	☒ Політичні партії
☒ Народний депутат України	☒ Громадські об'єднання ☐
☒ Президент України	☒ Верховна Рада України
	☒ Національні меншини ☐

КОНСТИТУЦІЙНО – ПРАВОВІ НОРМИ ТА ЇХ ОСОБЛИВОСТІ.

Норма конституційного права

Норма конституційного права — формально визначене, встановлене чи санкціоноване українським народом або державою чи суб'єктами місцевого самоврядування правило поведінки, що регулює суспільні відносини, які є предметом конституційного права, і забезпечується всіма заходами впливу, передбаченими чинним законодавством.

Ознаки

- зміст, що залежить від тієї сфери суспільних відносин, на регулювання яких ці норми спрямовані;
- джерела, у яких вони виражені. Основні, найбільш важливі норми містяться в особливому акті, що має вищу юридичну силу в усій системі права, — у Конституції;
- своєрідність видів: серед розглянутих норм значно більше, ніж в інших галузях, загальнонорегулятивних норм. Це принципи, норми-дефініції, норми завдання. Вони розраховані на всіх суб'єктів застосування права незалежно від виду правовідносин, учасниками яких ці суб'єкти є;

Ознаки

- **Установчий характер приписів, що міститься в них.** Саме конституційно-правові норми первинні, установлюють обов'язковий для створення всіх інших правових норм порядок: визначають форми основних нормативно-правових актів, порядок їх прийняття й оприлюднення, компетенцію державних органів у сфері правотворчості, найменування прийнятих ними правових актів. Норми конституційного права визначають і саму систему органів публічної влади;
- **особливий механізм реалізації, що для багатьох конституційно-правових норм пов'язано не з виникненням конкретних правовідносин, а з особливого виду відносинами загального характеру або правового стану;**

Ознаки

- специфічний характер суб'єктів, на регулювання відносин між якими ці норми спрямовані. Такими особливими суб'єктам можна назвати народ, державу, нації та нащадності, представницькі (законодавчі) органи державної влади; □
- особливості структури: для конституційно-правових норм не характерна традиційна тричленна структура, яку виділяють у складі правової норми, — гіпотеза, диспозиція й санкція. У розглянутих нормах звичайно є гіпотеза й диспозиція та лише в окремих випадках — санкція.

Класифікація конституційно-правових норм

Конституційно-правові норми

За змістом (колом суспільних відносин, що ними регулюються)	За юридичною силою
Норми, що встановлюють засади конституційного ладу. Норми, що закріплюють основи правового статусу людини й громадянина. Норми, що визначають територіальний устрій. Норми, що визначають систему органів державної влади. Норми, що визначають виборну систему. Норми, що визначають судоустрій. Норми, що визначають засади місцевого самоврядування.	Норми Конституції України. Норми конституційних законів. Норми звичайних законів. Норми, що містяться в постановах Верховної Ради України. Норми, що містяться в указах і розпорядженнях Президентів України. Норми, що містяться в постановах Кабінету Міністрів України. Норми, що містяться в актах органів місцевої виконавчої влади. Норми, що містяться в актах органів місцевого самоврядування.

Класифікація конституційно-правових норм

За терміном дії	За територією дії	За характером приписів
Постійні норми (строк чинності не визначений). Тимчасові норми (строк чинності визначається певним періодом, датою або подією).	Норми, які діють на території всієї України. Норми, які діють на території Автономної Республіки Крим. Норми, які діють на території окремих адміністративно-територіальних одиниць.	Уповноважуючі норми (закріплюють право суб'єктів державно-правових відносин виконувати певні дії, визначають межі їх повноважень). Зобов'язуючі норми (закріплюють обов'язки суб'єктів державно-правових відносин діяти певним чином). Забороняючі норми (закріплюють неприпустимість вчинення певних дій).

ВАЖЛИВО!

Тимчасові норми: до прийняття законів, що визначають особливості здійснення виконавчої влади в містах Києві та Севастополі відповідно до статті 118 цієї Конституції, виконавчу владу в цих містах здійснюють відповідні державні адміністрації (пункт 10 розділу XV «Перехідні положення» Конституції України).

Зобов'язуючі норми: обов'язок держави — захищати життя людини (частина 2 статті 27 Конституції України). Батьки зобов'язані утримувати дітей до їх повноліття (частина 2 статті 51 Конституції України).

Забороняючі норми: Використання примусової праці забороняється (частина 3 статті 43 Конституції України).